

Jitka Jindrová: Vliv sociální organizace her na orientaci v jejich morální dimenzi – revize výzkumu E. Kuruczové. Diplomová práce – posudek vedoucího

Úvodem mohu zopakovat formulace cíle práce a výzkumné otázky z jejího Zadání:

Cílem práce je vypracovat další příspěvek k Piagetově teorii vývoje morálního usuzování dětí ve školním věku. Ve své výzkumné zprávě *The Moral Judgment of the Child* informoval, že se setkal s rozdílným tempem vývoje morálního usuzování v případě hry Kuličky (organizované jako soutěž) a hry Schovávaná (organizované jako kolování role šikanovaného/šikanujícího), sám však tento poznatek dále nerozvíjel. Na Piageta navázala E. Kuruczová ve své diplomové práci a zjistila, že u jí sledovaných 180 dětí z jedné školy (ve věku 1. – 9. třídy) vývoj orientace v morální dimenzi hry Král lovců jelenů (organizované jako soutěž) výrazně předbíhal vývoj orientace v morální dimenzi hry Horký brambor (organizované jako spolupráce).

Hlavní výzkumnou otázkou tudíž je: Lze zjištění o výrazném zaostávání orientace v morální dimenzi her organizovaných jako spolupráce za orientací v morální dimenzi her organizovaných jako soutěž (u dětí školního věku) replikovat?

A mohu konstatovat, že autorka hlavní výzkumnou otázku zodpověděla metodologicky adekvátním způsobem a cíle dosáhla. Z konkrétních silných stránek práce dále zmíním jen ty hlavní.

Autorka zopakovala rešerši odborné literatury a obdobně jako Kuruczové, ani jí se nepodařilo najít nějaké zprávy ze zkoumání vývoje morálního usuzování v rámci dětských her – a to přesto, že dle Piageta je účast v dětských skupinových hrách důležitou školou pro vývoj chápání principů spravedlnosti jako principů spolupráce při řešení konfliktu zájmů. V rámci teoretických východisek tak adekvátně argumentuje to, že se podílí na zaplňování významné mezery v poznání (knowledge gap).

I při koronavirové epidemii a komplikované situaci ve státní regulaci fungování škol a mezilidských kontaktů se jí podařilo získat ke spolupráci jednu základní školu a přidruženou školu mateřskou a provést klinické rozhovory se 120 dětmi (ve věku předškolním a v 1., 3., 5., 7. a 9. ročníku – stejného podílu dívek a chlapců).

Kuruczová ve své škole zjistila vyšší podíly žáků orientujících se v problematické situaci hry organizované jako soutěž, než v problematické situaci hry organizované jako spolupráce – ve všech devíti ročnících. Toto zjištění se autorce podařilo replikovat jen v případě 7. ročníku (65% vs. 35%). V předškolním věku se v situacích neorientoval žádný z žáků. V případě 1. a 9. ročníku byly podíly stejné (10% vs. 10% a 35% vs. 35%). V případě 3. a 5. ročníku tomu bylo naopak (15% vs. 65% a 35% vs. 60%). Zjištění autorky tudíž naznačují, že ve hře může být rovněž faktor školy, která umožňuje, aby děti z různých tříd měly odlišné schopnosti orientace v daných dvou typech morálně problematických situací – a to v reakci na odlišné zkušenosti ze školního života.

V Diskusi autorka adekvátně uvažuje nad možnostmi reakce na dané zjištění v navazujícím výzkumu – a to nejen ve sféře tematické (např. zkoumáním specifického pedagogického vedení jednotlivých tříd), ale též ve sféře metodologické (zvýšením péče o srovnatelnost přístupu badatele při vedení rozhovorů).

Ocenění by zasloužily i další konkrétní stránky práce, které zmíním jen telegraficky: začlenění dětí předškolního věku v reakci na to, že žádné z dětí Kuruczové neargumentovalo autoritou dospělého, který problematickou situaci navodil; analýzy korelací mezi orientací v soutěži a ve spolupráci; replikace zjištění Kuruczové o „poklesu“ podílů orientujících se dětí v 9. ročníku.

V souhrnu soudím, že autorka splnila nároky na diplomové práce a že její práci mohu doporučit k obhajobě.

V Praze 13. května 2021

PhDr. Miroslav Klusák, CSc.